

Nr 45.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående inrättande av investeringsfonder för jordbruk m. m.

Till bevillningsutskottet ha hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen:

1) de likalydande motionerna I:76 av herr *Ivar Persson* m. fl. och II: 151 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., vari hemställets, »att riksdagen måtte besluta anhålla hos Kungl. Maj:t om skyndsamt utredning om införande av investeringsfonder vid jordbruk samt om de speciella former härför som synas nödvändiga»;

2) de likalydande motionerna I: 185 av herr *Domö* m. fl. och II: 300 av herr *Henriksson* m. fl., vari hemställets, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast måtte framlägga förslag om sådan ändring av förordningen om investeringsfonder att de nuvarande bestämmelserna dels bleve tillämpliga även å fysisk person, dels komme att omfatta även avsättningar inom förvärvskällan jordbruksfastighet»;

3) motionen I: 226 av herr *Näsgård*, vari hemställets, »att riksdagen måtte antaga vid motionen såsom Bilaga 1 och 2 fogade förslag till förordning om investeringsfonder för skogsvårdsarbeten och förslag till förordning om ändring i förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder»; samt

4) motionen II: 196 av herr *Hansson* i Skediga, vari hemställets, »att riksdagen måtte besluta, att rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen må medgivas även vid nyanskaffning av maskiner inom jordbruket, samt att vederbörande utskott måtte utforma förslag till lagtextändringar».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 151, I: 185, I: 226 och II: 196.

Enligt förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder äger vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening vid beräkning av nettointäkt av rörelse åtnjuta avdrag för belopp, som av årsvinsten avsättes till investeringsfond. Förordningen omfattar investeringsfonder för byggnader, för inventarier, för varulager samt för arbeten i gruva. Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen äger besluta att investeringsfond under visst eller vissa beskattningsår och under villkor i övrigt, som läget å

arbetsmarknaden påkallar, skall eller må tagas i anspråk för sitt ändamål. Förordningen har tillkommit uteslutande i syfte att befordra konjunkturutjämningen. De medel, som företagen under en högkonjunktur med god sysselsättning och goda vinster kunna avsätta till investeringsfonder, äro sålunda avsedda att komma till användning under fallande konjunkturer med hotande arbetslöshet.

Från bruttointäkt av jordbruksfastighet får enligt 22 § kommunalskattelagen avdrag göras för kostnad för anskaffning av levande eller döda inventarier till ersättning för avyttrade, utrangerade eller genom olycksfall eller kreaturssjukdom förlorade. För nyuppsättning av eller värdeminskning å inventarier får avdrag icke göras. Enligt punkt 1) av anvisningarna till 22 § kommunalskattelagen får såsom driftkostnad icke avföras kostnad för anskaffande av sådana inventarier, till vilka motsvarighet förut icke funnits å fastigheten. Om en lantbrukare inköper maskiner av annan art än dem han förut haft är detta att hänföra till nyuppsättning, därför kostnaden ej får avräknas som driftkostnad. Nyuppsättning och nyanskaffning kunna samtidigt föreligga, exempelvis om äldre maskin ersättes med ny av annan och dyrbarare konstruktion. I dylikt fall skall såsom driftkostnad upptagas det belopp, som skulle belöpa å en den förbrukade maskinen motsvarande ny sådan.

De nu återgivna bestämmelserna äga jämväl tillämpning vid taxering till statlig inkomstskatt.

Frågan om en utvidgad rätt till avdrag vid inkomsttaxering för avsättning till investeringsfonder har tidigare i olika sammanhang varit föremål för uppmärksamhet.

I anledning av ett flertal vid 1944 års riksag väckta motioner angående frågan om investeringsfonder för jordbrukets behov förordnade samma års bevillningsutskott i sina av riksdagen godkända betänkanden nr 42 och nr 43, att vid den översyn av ifrågavarande bestämmelser, som vore avsedd att äga rum, jämväl borde undersökas, huruvida och under vilka förutsättningar avdragsrätt för investeringar till olika ändamål skulle kunna medgivas jordbrukare.

De sakkunniga, som utarbetat det förslag (SOU 1945: 49), som ligger till grund för nu gällande förordning om investeringsfonder, upptogo till behandling frågorna om investeringsfonder för jordbruk och för skogsbruk samt även spörsmålet om ett utsträckande till fysiska personer av rätten till avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder i rörelse. Några förslag i dessa avseenden framlades dock icke av de sakkunniga.

Beträffande frågan om investeringsfonder för jordbruk anförde de sakkunniga bl. a., att vid bedömandet av denna fråga man liksom för näringslivet i övrigt i första hand borde tillse, att man genom institutet ernådde en konjunkturutjämnande effekt. Vad anginge behovet av att genom investeringsfonder påverka arbetsförhållandena för de i jordbruket anställda

hade man, såvitt de sakkunniga kunnat bedöma, icke anledning att befara, att den inom jordbruket sysselsatta arbetskraften de närmaste åren skulle lösställas, i varje fall icke i större utsträckning. Vid sådant förhållande torde frågan om inrättande av investeringsfonder för jordbruk huvudsakligen få prövas med hänsyn till möjligheten och lämpligheten av att vid depression inom andra delar av näringslivet skapa sysselsättning för härigenom lösgjord arbetskraft. Möjligheter för jordbruket att mottaga sådan arbetskraft ansågo de sakkunniga finnas, ehuru ett dylikt överförande ansågs möta avsevärda svårigheter. I anslutning därtill uttalade de sakkunniga, att frågan om investeringsfonder för bostadsbyggnader på den rena landsbygden med hänsyn bl. a. till förefintliga möjligheter att erhålla statsbidrag för uppförande av arbetarbostäder icke kunde lösas i då förevarande sammanhang. Förutsättningarna för att nå en konjunkturstimulerande effekt syntes beträffande investeringsfonder för döda inventarier i jordbruk gynnsammare än för övriga fonder därigenom att inventarieanskaffningen, om den inriktades på lämpligt sätt, kunde få betydelse för den svenska maskinindustrien. En betydande olägenhet låge emellertid däri, att man finge röra sig med en mångfald små fonder, vilka vore svårkontrollerbara.

De sakkunniga framhöllo vidare, att ett införande av investeringsfonder för jordbruket skulle möta svårigheter ur taxerings- och kontrollsynpunkt, eftersom avsättningsrätten för att kunna få någon nämnvärd betydelse måste utsträckas att gälla fysiska personer, vilka inkomstbeskattades efter en progressiv skala. En nödvändig förutsättning för lösandet av frågan vore att de skattskyldiga hade en tillförlitlig bokföring.

I fråga om investeringsfonder för skogsbruk anförde de sakkunniga bl. a. följande:

»Vid ett bedömande av den föreliggande frågan om investeringsfonder för skogsbruket med syfte att åstadkomma konjunkturutjämning bör man även hålla i minnet att statsmakterna tidigare ur såväl skogsvårdssynpunkt som i viss utsträckning även ur konjunktursynpunkt beträtt statsbidragslinjen. Skulle nu investeringsfonder införas för skogsvårdande arbeten, måste, om man ej vill på lämpligt sätt avveckla statsbidragen, tillses att de olika bidragsformerna, rena statsbidrag och bidrag genom skattefri avsättning, så utformas, att lämpligt avvägt, rättvisande resultat erhålles av båda stödlinjerna sammantagna. En dylik avvägning lär emellertid icke böra ske av denna kommitté. Skulle en sådan avvägning komma att ske av norrlandskommittén eller i annan ordning, kan frågan komma i ett nytt läge.»

Som skäl för att icke utsträcka avdragsrätten för avsättningar till investeringsfonder i rörelse till fysiska personer anförde de sakkunniga — förutom de taxeringstekniska svårigheterna med hänsyn till den progressiva beskattningen — bl. a., att endast företag av viss storleksordning kunde väntas lämna bidrag av betydelse för konjunkturutjämningen samt att dessa företag i allmänhet vore aktiebolag eller ekonomiska föreningar.

De sakkunnigas förslag i här berörda delar blev vid remissbehandlingen föremål för kritik från ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

I propositionen nr 86 till 1947 års riksdag, vilken låg till grund för den

nu gällande förordningen om investeringsfonder, anslöt sig departementschefen till de sakkunnigas ställningstagande.

Vid 1947 års riksdag hemställdes i vissa motioner, att riksdagen ville besluta hos Kungl. Maj:t begära förslag snarast möjligt till bestämmelser om avsättning till investeringsfonder i jordbruk och skogsbruk. Samma års bevillningsutskott anförde i anledning av dessa motioner i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 26 bl. a. följande:

»Utskottet anser i likhet med motionärerna önskvärt, att lagstiftningen om investeringsfonder, såvitt möjligt, utsträcker sig att omfatta jämväl jordbruk och skogsbruk. Emellertid kan utskottet icke förorda, att så sker förrän den ifrågasatta lagstiftningen om bokföringsskyldighet för vissa jordbrukare blivit genomförd. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t i anslutning till sådan lagstiftnings genomförande upptager frågan om inrättande av investeringsfond för jordbruk och skogsbruk till förnyat överbäggande och därvid, om en framkomlig väg skulle utfinnas, förelägger riksdagen förslag jämväl i sistnämnda hänseende. Vad särskilt angår investeringsfond för skogsbruk hör enligt utskottets mening, oberoende av om en lagstiftning angående bokföringsskyldighet kommer till stånd eller ej, undersökas, huruvida skogsägare skulle kunna beredas möjlighet att hos vederbörande skogsvårdsstyrelse deponera viss del av inkomsten av skogsbruk för framtida användning till skogsvårdande åtgärder. I frågans nuvarande läge finner utskottet icke påkallat att — såsom i motionerna föreslagits — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag i ämnet. Utskottet avstyrker fördenskull bifall till de ifrågavarande motionerna.»

Med avseende å frågan om möjligheten av att utsträcka avdragsrätten för avsättningar till investeringsfonder i rörelse att gälla jämväl fysiska personer framhöll utskottet i nämnda betänkande, att det syntes vara av värde om det i framtiden läte sig göra att medgiva även fysiska personer, som bedreve sådan rörelse varmed följde bokföringsplikt, rätt att i en eller annan form verkställa avsättningar till investeringsfond. Därigenom skulle givetvis möjligheterna att erhålla en konjunkturutmätning i avsevärd grad ökas.

Frågan om ändrade bestämmelser angående avdrag för kostnader för anskaffande av inventarier i förvärvskällan jordbruksfastighet har vid ett flertal tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Sålunda har bevillningsutskottet vid 1939, 1941 och 1943 års riksdagar haft att taga ställning till spörsmålet i anledning av motioner i ämnet. 1943 års riksdag anhöll — på hemställan av samma års bevillningsutskott — att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående rätt för jordbrukare att taxeras enligt bokföringsmässiga grunder. De i anledning av riksdagens skrivelse tillkallade sakkunniga, 1943 års jordbrukstaxeringssakkunniga, avgåvo den 19 februari 1946 betänkande med förslag till ändrade bestämmelser i fråga om taxering av inkomst av jordbruksfastighet samt lag om jordbruksbokföring (SOU 1946: 29). De sakkunniga ha föreslagit införande av bokföringsskyldighet för vissa kategorier av jordbrukare, nämligen beträffande sådana, för vilka den brukade fastighetens taxeringsvärde uppgår till lägst

60 000 kronor. Emellertid skall enligt förslaget all inkomst av jordbruk, dess binärningar och skogsbruk beräknas efter bokföringsmässiga grunder. Denna metod för inkomstberäkningen skall alltså gälla samtliga jordbrukare och ej endast dem, som bliva bokföringsskyldiga enligt de sakkunnigas förslag. Avdrag för värdeminskning å inventarier i jordbruksdrift skall ske enligt i huvudsak samma grunder, som nu gälla för inventarier i rörelse.

Av innehållet i de förevarande motionerna må här återgivas följande.

I de likalydande motionerna I: 76 och II: 151 har erinrats om, att den föregående år beslutade lagstiftningen om investeringsfonder icke omfattade jordbruk och skogsbruk.

De skäl mot att lagen även skulle gälla för jordbruk och skogsbruk, som anförts såväl av utredningen som jämväl av vederbörande departementschef och riksdagsutskott, syntes emellertid knappast vara tillräckligt bärande. Utredningen, vars synpunkter också varit vägledande vid riksdagsbehandlingen, gjorde jämförelse beträffande industriens och jordbrukets möjligheter att genom dylika fonder verka konjunkturutjämnande, särskilt med hänsyn till förekommande av arbetslöshetsrisker. Därvid hade utredningen kommit till det resultatet, att jordbruket ej företrädde sådana arbetslöshetsrisker och ej heller erbjöde arbetsreserver i den utsträckning och under sådana förhållanden att detta motiverade investeringsfonder. Utredningen syntes emellertid därvid ha betraktat problemet från allt för snäv synvinkel. Argumentet, att jordbruket självt ej syntes komma att lössläppa så mycken arbetskraft att denna skulle räcka till för att utföra de planerade investeringarna, utan att det skulle bli nödvändigt att anlita avlägset boende och ovan arbetskraft därför, torde knappast vara övertygande för att motivera ett avstyrkande. En jämförelse mellan jordbruket och industrien för att utröna var de största investeringsbehoven funnes torde icke ställa jordbruket i efterhand och skulle även påvisa, att arbetskraft från andra samsällsättningar skulle med fördel kunna användas. Man behövde endast peka på önskvärda och nödvändiga byggnadsförbättringar och nybyggnader vid jordbruket, den i hög grad otillräckliga dräneringen av odlad jord, de bristfälliga vägarna etc. för att påvisa att det funnes mycket stora utrymmen för i hela samhällets intresse önskvärda investeringsobjekt, inte minst ur arbetskraftssynpunkt. Investeringsfonder för jordbrukets byggnader, grundförbättringar eller maskinanskaffning syntes därför relativt sett inte ha någon väsentligt mindre konjunkturutjämnande effekt än industriens investeringsfonder. De sakkunniga hade vidare anført att de olika stödåtgärder, som nu funnes beträffande jordbrukets byggnader såsom exempelvis förbättringsbidrag, nybyggnads- och förbättringslån, lantarbetarbestadslån o. s. v. skulle åstadkomma att man genom investeringsfonder komme att beträda två olika stöddlinjer. Detta statens stöd åt jordbruket syntes ej böra anföras som skäl emot investeringsfonder. Sådana fonder vore främst kon-

junkturutjämnande anordningar, åstadkomna i samhällets intresse, och finge icke i detta sammanhang betraktas som stödåtgärder.

Stor vikt syntes också böra läggas vid att jordbruket i jämförelse med industrien vore styvmoderligt behandlat, då det gällde dess möjligheter till inre konsolidering. Den fria avskrivningsrätten för industrien å inventarier, varulager etc. hade ej någon motsvarighet vid jordbruket. För industrien hade denna rätt inneburit mycket stora ekonomiska förmåner och torde vara en av orsakerna till den synnerligen omfattande konsolidering, som skett inom industrien under de senare åren. Även om jordbruket erhöle liknande förmåner beträffande avskrivning å inventarier m. m., torde dock ej samma effekt kunna nås därav på grund av de många små enheterna och de genomsnittliga låga årsinkomsterna. En skattefri avsättning till en investeringsfond främst för t. ex. framtida byggnadsbehov eller maskinskaffning skulle i någon mån bli en kompensation, om än ej jämförbar med industriens fria avskrivning. Rätt till avsättning av vinstmedel vid jordbruket till dylika investeringsfonder kunde därför också betraktas som en åtgärd i syfte att skapa likställighet i fråga om ekonomiska fördelar mellan industri och jordbruk.

Även om bevillningsutskottet vid fjolårets behandling av förevarande fråga hade intagit en synnerligen välvillig inställning och förutsatt att denna fråga snarast skulle bringas till en positiv lösning, hade utskottet dock icke ansett sig kunna tillstyrka bifall närmast med hänsyn till att ännu ej bokföringsplikt införts vid jordbruket och det därför saknades tillräckliga kontrollmöjligheter. Däremot torde emellertid kunna anföras, att beskattningsmyndigheterna genom de allmänna självdeklarationerna hade ett material som torde vara eller ha möjligheter att göras jämförbart med jordbrukarnas räkenskaper. Genom en fortlöpande registrering hos vederbörande taxeringsnämnd av investeringsfonderna och en redovisning härifrån till länsstyrelsernas taxeringsavdelningar borde fullt tillfredsställande kontrollmöjligheter kunna anordnas. Även därigenom att sådana fonder placerades å spärrade konton i bankerna i de fall, då ej ordnad bokföring förelåge, skulle effektiv kontroll kunna åstadkommas. Den omständigheten att bokföringskyldighet ännu ej införts vid jordbruket borde därför inte föranleda ett avstyrkande. Även om sådan bokföringsplikt skulle komma att införas i enlighet med vederbörande utredningsförslag, torde dock ett mycket betydande antal jordbruk icke komma att beröras därav. Enligt denna utredning skulle bokföringsplikt endast åläggas jordbruk med över 60 000 kronors taxeringsvärde. Det framginge ju omedelbart, att det ojämförligt största antalet svenska jordbruk icke skulle falla under en sådan lagstiftning. Att på grund härav utesluta dessa vid ett eventuellt inrättande av sådana fonder skulle vara orimligt. Förhindrandet av en sådan likställighetsåtgärd mellan jordbruket och industrien borde således ej få förekomma av sistnämnda anledning. Det torde därför vara nödvändigt att pröva andra vägar för kontroll av sådana fonder vid jordbruket än vad som nu föreskrivits för industrien.

Till stöd för de i de likalydande motionerna I: 185 och II: 300 framförda yrkandena har anförts, att avdragsbestämmelserna för avsättningar till investeringsfonder vore av värde ur både samhällets och det enskilda företags synpunkt. Dels av detta skäl och dels för att icke principen om rättvisa och jämlikhet i beskattningen skulle bli åsidosatt, krävdes enligt motionärernas mening, att förevarande rätt utsträcktes även till andra skattskyldiga än de juridiska personerna samt vidare att den finge omfatta jämväl förvärvskällan jordbruksfastighet. Krav på en sådan jämställdhet hade även rests av bevillningsutskottet. Det hade gentemot en motsvarande avdragsrätt för fysiska personer anförts, att vissa komplikationer skulle uppstå av den anledningen att skatten här vore progressiv. Man hade ansett det nödvändigt att söka finna en metod, varigenom man kunde hindra, att en skattskyldig, som visst år haft en särskilt hög inkomst, fördelade denna sin inkomst på flera år och därigenom finge en sammanlagt lägre skatt. Såvitt motionärerna kunnat finna, vore emellertid detta en felaktig målsättning. Att beskattningsåret nu behandlades som ett slutet helt, vore enbart föranlett av praktiska synpunkter. Det förhållandet att inkomsten därigenom bleve hårdare beskattad då den utfölle ojämnt än då den uppginge till samma belopp varje år hade ansetts vara en nackdel, och det hade därför i olika sammanhang övervägts åtgärder i syfte att åstadkomma en utjämning. Att dessa överväganden hittills icke givit något resultat — om man bortsågo från de möjligheter till en utjämning, som låge i den fria avskrivningen resp. lagervärderingen för rörelseidkare — torde sammanhånga med tekniska svårigheter. I den mån ett utsträckande av avdragsrätten för fondavsättningar till fysiska personer skulle i vissa fall leda till ett lägre sammanlagt skatteuttag, borde detta sålunda icke betraktas såsom en olägenhet utan som en direkt förbättring av de gällande beskattningsreglerna.

Det hade även uttalats — särskilt vad förvärvskällan jordbruksfastighet beträffade — att rätten till fondavsättning borde förbehållas dem, som hade ordnad bokföring. Dylika uttalanden utgjorde uttryck för den i och för sig självklara ståndpunkten, att det måste finnas en betryggande säkerhet för att rätten till fondavsättning icke bleve ett medel att undandraga viss inkomst från beskattning. Motionärerna ansågo det emellertid vara möjligt att finna en sådan garanti även beträffande skattskyldiga, som icke vore bokföringspliktiga, nämligen genom möjligheten att kräva insättande av ett belopp, motsvarande avsättningen, å särskilt spärrat konto. En sådan anordning hade varit föremål för övervägande redan vid den nuvarande förordningens tillkomst. Det hade dock ansetts, att densamma skulle leda till en alltför stor administrativ omgång, samtidigt som den kunde verka hämmande å lusten att göra fondavsättningar. Något förslag därom förelades därför icke riksdagen. Begränsade man emellertid en sådan anordnings räckvidd till de fall, då bokföringsplikt icke förelåge, syntes betänkligheterna däremot icke vara av den betydelse, att de borde väga tyngre än de principiella skäl, som talade för större jämställdhet i beskattningen. Det funnes i vårt land en mycket stor grupp enskilda företagare inom handel,

industri och hantverk, vilka vore undantagna från investeringsförordningens tillämpningsområde. Då dessa företagare vore bokföringspliktiga, kunde det sist berörda motargumentet icke göras gällande i avseende å dessa. Ett utsträckande av tillämpningsområdet för investeringsförordningen vore otvivelaktigt av stor betydelse ur konjunkturutjämnings synpunkt. Detta hade också framhållits av såväl bevillningsutskottet som de år 1944 tillsatta sakkunniga för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder m. m. Särskilt viktig syntes motionärerna denna fråga vara i den nuvarande ekonomiska situationen. Då man på olika områden sökte efter möjligheter att hindra en fortsatt inflation, borde det vara angeläget att här genomföra en ordning som — utom att den vore tillfredsställande ur rättvisesynpunkt — kunde bidra till en sundare ekonomisk utveckling.

I motionen I: 226 har framhållits, att på de allra flesta enskilda fastigheter av bondeskogsnatur avverkningar till avsalu icke kunde ske årligen. Skogen måste sparas under ett antal år för att ett större uttag därefter skulle kunna göras. Detta medförde ej obetydliga olägenheter ur skattesynpunkt för skogsägaren. Enär inkomsten ej fördelades någorlunda jämnt för de olika åren, bleve möjligheterna att utnyttja medgiven avdragsrätt mindre, och på grund av skatteskalan progressivitet bleve den sammanlagda skatten även högre än den skulle ha blivit, om skogsuttaget hade kunnat göras kontinuerligt. Denna fråga berörde praktiskt taget hela vårt bondeskogsbruk. Vad gällde avdragsmöjligheterna för skogsvårdande arbeten av skilda slag förelåge enligt skattelagstiftningen avdragsrätt för bl. a. sådana arbeten som hyggesrensning, sådd, plantering, bränning, markberedning, dikesrensningar och övriga icke grundförbättrande arbeten, som inginge i den av lagen reglerade reproduktionsplikten. Det förhölle sig på det sättet, att dylika skogsvårdande åtgärder sällan eller aldrig kunde utföras samma år, som inkomsterna från avverkningarna erhöles. Skogsägaren berövades därmed möjligheten att från inkomsten av skogsbruket göra de avdrag, som han enligt skattelagarna hade rätt att göra, d. v. s. avdrag som föranletts av utgifterna för inkomstens förvärvande. Ur allmän synpunkt kunde man uttrycka förhållandet så, att under en högkonjunktur funnes i regel penningmedel för skogsvårdsarbeten, men arbetskraften vore otillräcklig. Under lågkonjunktur däremot, då inkomsterna från skogen sinade, saknades ofta penningmedel. Sådana arbeten, som på kort sikt uteslutande ådroge företagarna utgifter, bleve då ställda i efterhand för förvärvsarbeten av annan art. Med hänsyn därtill vore det ur skogsvårdens synpunkt önskvärt, att en del av de goda årens inkomster reserverades för ianspråktagande under mindre gynnsamma konjunkturer. Detta gällde särskilt de mindre skogsägarna, som helt naturligt hade svårast att åstadkomma den önskvärda utjämnningen. En fondering skulle dels utjämna arbetstillfällena, dels skapa förutsättningar för sysselsättande av speciellt de yrkeskunniga mindre skogsägarna och deras gårdsfolk inom det område, där denna arbetarkategori hade alldeles särskild förankring. För större skogsägare skulle fonderingen bidra till att

stabilisera driftsekonomin, vilket även komme arbetarna till godo i form av jämnare sysselsättning och tryggare arbetsförhållanden.

Skogsstyrelsen hade i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 januari 1948 framlagt förslag om investeringsfonder för skogsvårdsarbeten. Styrelsen hade understrukit ärendets betydelse både som en konjunkturpolitisk fråga och som en angelägenhet av största vikt för skogsnäringen. Att en fondering i återväxtbefrämjande syfte byggde på starka reella motiv framginge bl. a. därav, att statsmakterna sedan 30 år tillbaka tillåtit domänverket liknande medelsavsättning i den s. k. förnyelsefonden. Skogsstyrelsen hade föreslagit att investeringsrätten inskränktes till belopp motsvarande omkostnader för underhållsarbeten, som vore avdragsgilla i taxeringshänseende. Inom ramen av medgiven fondering skulle skogsägare ha rätt att hos skogsvårdsstyrelse deponera valfria inkomstkvoter för skogsvårdande ändamål. För dessa medel skulle vederbörande åtnjuta avdragsrätt vid beräkning av nettointäkt av skogsbruk. Aktiebolag och ekonomiska föreningar skulle ha valfrihet att — i stället för att deponera medel hos skogsvårdsstyrelse — verkställa fondavsättning på sätt som föreskrevs i kompletteringsbestämmelserna till 1947 års investeringsförordning. Även penningpolitiska synpunkter kunde här åberopas. Avsättning till dylik fond kunde nämligen med fog anses vara en åtgärd av samma karaktär som insättning av sparmedel i bank; inflationstendenser motverkades genom att ett mot investeringsfonderna svarande penningbelopp undandroges marknaden. I betraktande av de stora värden som stode att vinna syntes skäl föreligga, att bolagen medgaves en fonderingsrätt i nivå med de belopp, som domänverket för närvarande avsatte till förnyelsefonden, eller omkring 9 kronor per hektar och 10-årsperiod. De beskattningss fria investeringarna skulle begränsas till sådana objekt för vilka aktiebolagen icke under några förhållanden — ens under arbetslöshetstider — kunde tänkas åtnjuta annat statligt stöd.

Vad beträffade enskilda fysiska personers investeringskvoter ansåge styrelsen, att innehavare av smärre skogsfastigheter borde medgivas en något större investeringsrätt per arealenhet skogsmark, och angåve som norm 13 kronor per hektar och 10-årsperiod. För att i viss mån minska den ojämnhet i beskattningseffekten, som progressionen och avdragsförhållandena vårlade i skogsbruket, torde det vara ändamålsenligt, att investeringsavsättningarna icke fastlöstes som bestämda procentkvoter till varje särskild skogsnettointäkt. En önskvärd utjämning torde i detta hänseende vinnas, om den enskilde skogsägaren medgaves rätt att efter eget skön variera avsättningskvoterna inom investeringsförmånens totalram i övrigt. Varje sådan avsättning borde dock maximeras till belopp, som uppenbarligen icke överstege respektive års avverkningsnetto. Beträffande ordningen för medelsavsättningen torde enligt motionärens mening olika metoder kunna övervägas. Skogsstyrelsen hade för enskilda skogsägare föreslagit fondering av medlen hos skogsvårdsstyrelserna under det att bolag och ekonomiska föreningar, vilka vore underkastade bokföringsskyldighet, skulle ha valfrihet att antingen deponera medel hos skogsvårdsstyrelse eller verkställa medelsavsättning enligt samma grunder, som gällde för redan inrättade investeringsfon-

der. Föreningen Sveriges skogsvårdsstyrelser hade i en till Kungl. Maj:t under hösten 1947 ingiven skrivelse föreslagit, att skogsägare skulle beredas möjlighet att göra avdrag för vad som insattes å särskilt konto i bank, s. k. skogskonto, för belopp som vore avsett att användas till vissa skogsvårdsarbeten.

Skogsstyrelsen hade utarbetat ett utkast till förordning om investeringsfonder för skogsvårdsarbeten, vari förslag till närmare bestämmelser om fonderingen utformats. I ett förslag till ändring i förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder hade styrelsen utformat de bestämmelser, som ansetts erforderliga för att utvidga investeringsmöjligheterna för aktiebolag och ekonomiska föreningar, till att avse jämväl sådana för skogsvårdsarbeten. (Förslagen bilagda motionen s. 16—20.)

Såsom framginge av det anförda vore det ur olika synpunkter synnerligen angeläget, att frågan om investeringsfonder för skogsbruket utan dröjsmål löstes. Skogsvårdsarbetet skulle få ett kraftigt stöd genom dylika fonder, och konjunkturpolitiskt sett skulle en värdefull utjämning uppnås för framtiden. Då erforderlig utredning jämte ett i detalj utarbetat förslag nu föreläge från skogsstyrelsen, syntes frågan böra kunna lösas vid innevarande års riksdag.

Till stöd för det i motionen II: 196 framförda yrkandet har framhållits, att det icke endast vore den nuvarande ringa tillgången på jordbruksmaskiner, som hindrade en fortsatt mekanisering av jordbruksdriften, utan även de nu gällande skattebestämmelserna. Sålunda vore icke utgifter för nyanskaffning av maskiner avdragsgilla vid inkomsttaxeringen, vilket däremot vore fallet beträffande utbyte av maskiner. Denna fråga om avdragsrätt hade tidigare varit föremål för riksdagens behandling och numera även utretts av en statlig kommitté. Utredningen hade i sitt betänkande kommit till den uppfattningen, att ordnad bokföring med bokföringsplikt måste utgöra grunden för rätt till fri avskrivning av inventarier vid jordbruket. Frågan vore emellertid om man måste kräva bokföringsplikt, vilket knappast kunde omfatta annat än de större jordbruket, såsom nämnda utredning även föreslagit, för att medge jordbrukarna avdragsrätt vid nyanskaffning av maskiner. Att uppdelningen av kostnaderna på nyuppsättning och på utbyte av inventarier förorsakade svårigheter vore uppenbart. Med hänsyn därtill och då myndigheterna måste utöva en detaljerad kontroll vid avdrag av kostnader för utbyte av maskiner, kunde man fråga sig, om rätt till avdrag inte skulle kunna införas även för nyanskaffning för maskiner utan ordnad bokföring. Bristen på arbetskraft vore den främsta orsaken till mekaniseringen inom jordbruket. Emot denna bakgrund syntes de nuvarande skattebestämmelserna vara inkonsekventa. Lönekostnaderna vore sålunda avdragsgilla, men om jordbrukaren ersatte en anställds arbetskraft med maskiner, finge han inte göra avdrag för inköpskostnaderna. Om han i stället för att köpa maskiner hyrde maskiner av en maskinstation, finge han göra avdrag för kostnaderna vid deklarationen. Dessa skäl talade för att rätt till avdrag medgäves även vid nyanskaffning av maskiner.

Utskottet. De föreliggande motionerna gälla i huvudsak vidgad rätt till avdrag för avsättning till investeringsfond. I de likalydande motionerna I: 76 (av herr Ivar Persson m. fl.) och II: 151 (av herr Hansson i Skegrie m. fl.) samt i de likalydande motionerna I: 185 (av herr Domö m. fl.) och II: 300 (av herr Henriksson m. fl.) föreslås sålunda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och förslag rörande införande av investeringsfonder för jordbruk. Med de sistnämnda båda motionerna avses vidare en utsträckning av den ifrågavarande rätten att gälla jämväl fysisk person. I motionen I: 226 (av herr Näsgård) yrkas, att riksdagen måtte besluta införande av bestämmelser om investeringsfond för skogsvårdsarbeten. Det i motionen II: 196 (av herr Hansson i Skediga) framställda yrkandet avser däremot ej lagstiftningen om investeringsfonder. I sistnämnda motion yrkas, att riksdagen måtte besluta införande av bestämmelser om utsträckt rätt till avdrag för nyanskaffning av maskiner inom jordbruket.

Vad först angår yrkandena om vidgad rätt till avdrag för avsättning till investeringsfond får utskottet erinra om att, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, frågan om införande av investeringsfonder för jordbruk och skogsbruk vid flera tillfällen och senast vid 1947 års riksdag varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Sistnämnda års bevillningsutskott yttrade i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 26, att utskottet funne önskvärt att lagstiftningen om investeringsfonder såvitt möjligt utsträcktes att omfatta jämväl jordbruk och skogsbruk. Emellertid kunde utskottet icke förorda, att så skedde förrän den ifrågasatta lagstiftningen om bokföringskyldighet för vissa jordbrukare blivit genomförd. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t i anslutning till sådan lagstiftnings genomförande upptog frågan om inrättande av investeringsfond för jordbruk och skogsbruk till förnyat övervägande och därvid, om en framkomlig väg skulle utfinnas, förelade riksdagen förslag jämväl i sistnämnda hänseende. Vad särskilt anginge investeringsfond för skogsbruk borde enligt utskottets mening, oberoende av om en lagstiftning angående bokföringskyldighet komme till stånd eller ej, undersökas, huruvida skogsägare skulle kunna beredas möjlighet att hos vederbörande skogsvårdsstyrelse deponera viss del av inkomsten av skogsbruk för framtida användning till skogsvårdande åtgärder.

Enligt vad utskottet inhämtat kan proposition på grundval av 1943 års jordbrukstaxeringssakkunnigas betänkande förväntas komma att föreläggas nästkommande års riksdag. Den i nämnda betänkande föreslagna bokföringskyldigheten avser endast brukare av jordbruksfastighet, vars taxeringsvärde uppgår till minst 60 000 kronor. Skulle för inrättande av investeringsfonder för jordbruk anses höra uppställas det villkoret, att fullständig bokföring förefinnes, komme givetvis detta att medföra att flertalet jordbrukare fortfarande bleve ställda utan möjlighet att göra avsättning till investeringsfond. De sakkunnigas förslag innebär emellertid, att inkomst av jordbruk, som för närvarande beräknas enligt den s. k. kontantprincipen, skall för samtliga jordbrukare — och ej allenast för dem, som enligt försla-

get bliva bokföringsskyldiga — beräknas enligt bokföringsmässiga grunder. Det synes utskottet böra undersökas, huruvida icke den sålunda ifrågasatta ändrade metoden för inkomstberäkningen skulle kunna bereda ökad möjlighet till införande av investeringsfonder av förevarande slag. I detta sammanhang uppkommer givetvis även spørsmålet, under vilka förutsättningar rätt till avsättning till investeringsfond skall kunna medgivas fysisk person, vilket spørsmål är av betydelse även beträffande investeringsfonder i rörelse. Utskottet anser fördenskull i likhet med 1947 års bevillningsutskott, att dessa frågor böra upptagas till förnyat övervägande i anslutning till genomförandet av lagstiftningen om bokföringsmässig inkomstberäkning för jordbruk. Då utskottet finner angeläget, att alla tänkbara möjligheter till en lösning av dessa frågor därvid bliva undersökta, anser sig utskottet böra förorda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet. Frågan om inrättande av investeringsfonder för skogsvårdsarbeten bör i enlighet med vad 1947 års bevillningsutskott anfört vid utredningen jämväl tagas under omprövning.

Beträffande det i motionen II:196 framställda yrkandet får utskottet erinra om att enligt nu gällande grunder för inkomstberäkningen vid jordbruk avdrag är medgivet för kostnaden för anskaffning av inventarier, där est desamma utgöra ersättning för å fastigheten tidigare förefintliga inventarier av samma art. Avdrag är däremot icke medgivet för kostnaden för anskaffning av sådana inventarier, till vilka någon motsvarighet förut icke funnits å fastigheten (s. k. nyuppsättning). I likhet med motionären anser utskottet denna reglering icke vara tillfredsställande. Utskottet kan emellertid icke förorda, att frågan löses på det i motionen angivna sättet, d. v. s. genom att avdrag medgives jämväl för kostnaden för nyuppsättning. Eftersom en tillgång med begränsad varaktighetstid successivt nedgår i värde, torde den principiellt riktiga vägen vara, att avdraget för anskaffningskostnaden vid beskattningen slås ut på den beräknade varaktighetstiden. Enligt uttryckligt stadgande i 22 § 2 mom. kommunalskattelagen är vid beräkning av inkomst av jordbruksfastighet avdrag nu icke medgivet för värdeminskning å inventarier. I 1943 års jordbrukstaxerings-sakkunnigas ovannämnda betänkande föreslås emellertid ändrade bestämmelser i detta hänseende. De sakkunnigas förslag innebär sålunda, att avdrag för värdeminskning å inventarier i jordbruksdrift skall ske enligt i huvudsak samma grunder, som gälla för inventarier i rörelse. Vid genomförande av de sakkunnigas förslag i denna del skulle alltså vinnas en bättre ordning härutinnan. Därest det skulle visa sig möjligt att införa bestämmelser om avsättning till investeringsfond för jordbruk, kommer även detta att i viss mån utgöra ett tillgodoseende av syftet med den ifrågavarande motionen. Med hänsyn härtill och då, såsom ovan nämnts, proposition på grundval av detta förslag kan förväntas komma att föreläggas nästkommande års riksdag, avstyrker utskottet motionen II:196.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 76 av herr Ivar Persson m. fl. och II: 151 av herr Hansson i Skegrie m. fl., de likalydande motionerna I: 185 av herr Domö m. fl. och II: 300 av herr Henriksson m. fl. samt motionen I: 226 av herr Näsgård i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad i detta betänkande anförts, föranstalta om utredning rörande de i motionerna berörda spörsmålen samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda; samt

B) att motionen II: 196 av herr Hansson i Skediga om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för nyanskaffning av maskiner inom jordbruket måtte, i den mån densamma icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 20 maj 1948.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Sjödahl, Björnsson*, Heüman, Franzon*, Ramberg, Näsgård, Widner och Isaksson*; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Hagberg i Malmö, Björklund, Sandberg, Orgård, Henriksson*, Jonsson i Skedsbygd, Sundström, Ohlsson i Kastlösa* och Larsson i Luttra.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.